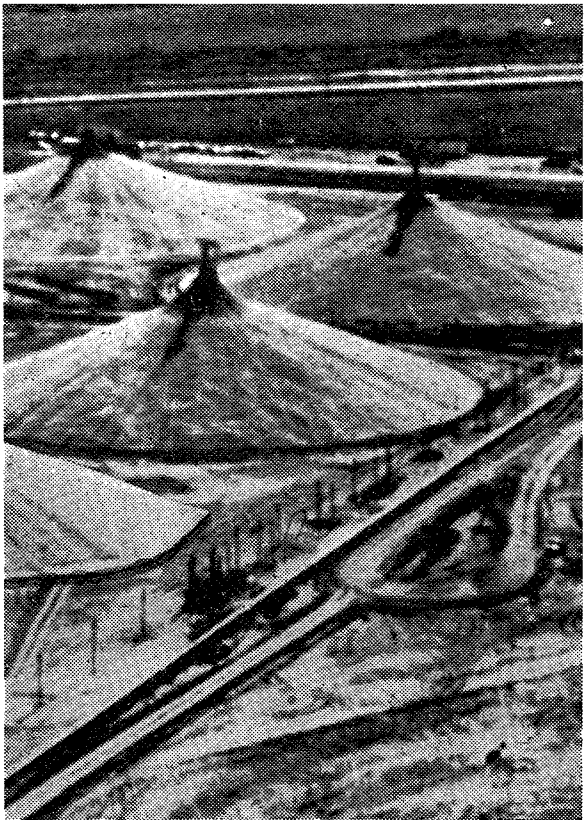

Dit is géén eskader vliegende schotels, dat zojuist „ergens op aarde” is geland. Het zijn ook geen plotseling verrezen vulkanen of monsterlijke mierenhopen, wél ontzaglijk grote tenten in de buurt van Atchison (Kansas, V.S.). Zij dienen voor het bergen van overtollig koren uit de afgelopen zomer. Het persbureau, dat ons deze foto verstrekte, voegde aan zijn gegevens toe dat „in aanmerking genomen de hoge bouwkosten voor stenen silo's, dit een doeltreffende en uiterst voordelige manier voor het opslaan van graanvoorraden” is. Dat kan best zo zijn, maar voor ons zijn deze graantenten toch symptomen van de zonderlinge wereld waarin wij leven. 't Vreemde ligt o.a. verscholen in het woordje „overtollig”. Dáár zo veel graan dat het te duur is er stenen silo's voor te bouwen, elders in de wereld miljoenen mensen die van honger sterven. „Waarom brengt men dan het overtollige graan niet naar die hongerende volkeren?” Zie, hierin zit een stuk menselijke tragiek. Het is de Amerikaanse boeren uiteraard onmogelijk hun graan om niet af te staan — zij zouden dan bij hun eigen overtollige koren (betrekkelijk) hongerden — het is eveneens niet mogelijk dat graan kosteloos over de halve aarde te vervoeren. Onschatbare kapitalen zijn daarvoor nodig. Verder voert, volgens velen, het uitsluitend aanvoeren van gratis graan aan hongerende landen tot een fatale vistere cirkel: nú blijft, hoe tragisch dit ook moge klinken, juist door de honger de bevolking der lijdende landen op een grootte, die de honger niet nog meer doet stijgen. Komt er meer voedsel, wordt de gezondheidstoestand dus beter, dan breidt de bevolking zich waarschijnlijk in sneller tempo uit dan men voedsel kan aanvoeren en... de honger doet, triomfantelijker dan ooit, wéér zijn intrede. Het vraagstuk schijnt, bij hechte internationale samenwerking, alleen oplosbaar door het samengaan van ruimere voedselvoorziening, opvoering van eigen voedselproductie in de ondervoede landen, beter onderwijs en drastische geboortebeperving. Vooral de Indiase regering blijkt hiervan volkomen overtuigd en tracht er naar te handelen.

MENS en Wereld

Einde der belangeloosheid

WANNEER, eind 15e eeuw begin 16e eeuw, de periode der Renaissance begint en de blik van vele mensen de aarde en de mens vernieuwd beschouwt, komt het ideaal van de veelzijdigheid op. De mens moet in de 60, 70 jaar, die hem zijn toegemeten zoveel mogelijk doen. Scheppen, denken, genieten, reizen, altijd actief zijn en niet eenzijdig, dat is voor velen de leuze. Wellicht ligt in deze nadruk op de scheppende, geestelijke en ook lichamelijke activiteit, de grootste tegenstelling met het leven in de Middeleeuwen, waarin juist de vrome, afwachtende en bewuste eenzijdigheid in beschouwing van eeuwigheidswaarden deze activiteit als hoogmoedig verwierp. Het ideaal van het rijke leven, rijk door veelzijdige ervaringen en indrukken, komt in de plaats van het eenvoudige leven, dat bewust verenigd wordt omdat de bekoorlijke wereld op de loer ligt. De mens uit de Renaissanceperiode zoekt het leven, de mens uit de Middeleeuwen ontvlucht de wereld of leert dat hij dat eigenlijk moet doen.

Dit ideaal van de veelzijdigheid is zo lang gebleven als de aard van de samenleving dit toestond. Naarmate deze ingewikkelder van structuur werd, werd op ieder terrein de specialisering een eis, en dit onontkoombare en nog steeds verdergaande proces werkt nog in volle kracht. De timmerman weet niet hoe een lek wordt gestopt, de jurist weet niets van planten, de bioloog weet niet hoe zijn radio werkt, de winkelier weet niet hoe de waren, die hij verkoopt, worden gemaakt en zo kan men eindeloos doorgaan. De wereld is uiteengevallen en hij die het ideaal van de veelzijdigheid nog in praktijk wil brengen is tegenwoordig een zonderling, een onpractische beunhaas en in ieder geval iemand die met een wankel bootje tegen een machtige stroom tracht op te roeien.

Maar ergens is bij velen blijven leven een protest tegen de dodende gedwongen eenzijdigheid, die de maatschappij eist en een klein toevluchtsoord tracht de mens te behouden, waarin de schim van de „alomvattende mens” uit de Renaissancetijd, het bestaan nog wat kan rekken. Dit oord heet vrijetijdsbesteding. Daar tuiniert de

bankwerker, daar springt de kantoorbediende hoog en ver, daar schaakt de electricien, daar schildert de staatsman en puzzelt de advocaat, daar voetbalt de magazijnknecht. En zij die, door een generatiele lange eenzijdigheid zelfs van dit toevluchtsoord zijn vervreemd, zodat zij met de vrije tijd geen raad meer weten, die vormen het publiek bij al hetgene dat anderen zo goed kunnen.

EN nu ziet men dat de sport, die zo lang de nooduitgang der eenzijdigheid bij uitstek is geweest, een spel gespeeld naast beroep of vak, zelf het slachtoffer aan het worden is van specialisme. Hij die uitstekend schaakt wordt beroepsschaker, hij die bijzonder goed voetbalt wordt beroepsspeler en van de belangeloze vrijetijdsbesteding wordt een ernstig en vaak slopend vak gemaakt. Dit voltrekt zich langs de ijzeren wetten der samenleving en spoelt onweerstaanbaar over de enkele schuchtere protesten.

Er valt moeilijk een treffender bewijs te leveren van de verarming van het bestaan dan de invoering van de beroepssport. Zeker, het peil wordt hoog, zeer hoog en het kan wel een genot zijn om zo perfect te zien voetballen, om zo te zien dammen, maar er heeft toch een verwarring van waarden plaatsgehad, waarden van spel en ernst en een devaluatie van de belangeloze sportbeoefening, die leerde aan de meesten dat zij moesten kunnen verliezen, en waar alleen om de eer werd gespeeld.

Het verwende publiek, dat voor een groter deel dan nu zelf zou moeten schaken en voetballen en tennissen, eist dit perfectionisme. Het publiek laat gladiatoren voor zich optreden en jaagt ze op tot prestaties die deze slaven alleen kunnen leveren ten koste van bijna alles wat hun leven waarde gaf. Maar het loon verzoet de arbeid. Het gaat niet meer om het spel maar om de knikkers. De spelende mens — dit edele cultuurwezen — is een vakbeoefenaar geworden. Hij die verloren heeft krijgt minder uitbetaald dan hij die gewonnen heeft en er is geen rem meer op een onmenselijk opjagen der prestaties.

Het is — gelukkig nog — voor velen een bron van teleurstelling geweest dat de

(Zie verder pag. 2)

KRITISCH ALLERLEI

Van verschillende zijden is er in de loop der jaren nog al eens gewaarschuwd voor de negatieve kant en de gevaren der industrialisatie. De problemen van de industrialisatie vragen op het ogenblik vooral de aandacht in de z.g. „ontwikkelingsgebieden” in enkele Oostelijke provincies. Helaas heeft men hier vaak meer oog voor het vermeende onheil van de industrialisatie dan voor de gevaren van geestelijke verstarring en bekrompen sectarisme. Het „Haagsch Dagblad” (13-11) deed er goed aan dit laatste ook eens naar voren te brengen:

„Over de gevaren van de industrialisatie liep ook de brief, die een aantal artsen uit Noordoost-Overijsel onlangs heeft gericht aan de minister van Maatschappelijk Werk. Velen worden door de begeleidende verschijnselen der industrievestiging uit hun geestelijk evenwicht getrokken, aldus deze medici; en zij drongen aan op voorzieningen daartegen.

Noord-Overijsel is de streek, die nog niet zo heel lang geleden in opspraak was door een reeks van zedendelicten. Mensen, die de verhoudingen kenden, noemden ze het gevolg van een geestelijke ontwrichting door..... alweer, verstarring der verhoudingen.

In aanmerking mag hierbij worden genomen dat in dit gebied, anders dan in Oostelijk Groningen en Zuidoost-Friesland, de onkerkelijkheid geen grote omvang heeft aangenomen. Doch het is bekend genoeg, dat ook het godsdienstig leven kan vastlopen, wanneer het niet wordt beroerd door de immer vliedende tijd.

Nogmaals, wij zijn ons de gevaren van de industrialisatie wel bewust; en wij juichen het toe, dat men die tracht, zo goed mogelijk te bezweren. Maar men overdrijve de zaak toch ook niet. Verscheidene ontwikkelingsgebieden zijn rijper voor geestelijke vernieuwing dan voor een verval, dat nog verder gaat dan de minder gunstige omstandigheden in de loop der tijden reeds hebben bewerkstelligd.”

Onlangs isolement en eenheidsstreven van de confes-

(Vervolg van pag. 1)

Koninklijke Nederlandse Voetbal-Bond zo snel, zo geruisloos en zo volledig gecapituleerd heeft voor hen, die ook deze tak van sport tot een lucratief bedrijf hebben gemaakt en die daardoor de sport, de vrije vrijetijdsbesteding in een faire krachtmeting, wezenlijk hebben verminderd. Nu wordt het talent van de zoon die aardig voetbalt een bron van zorg voor de ouders, waar het tot nog toe een bron van gerechtvaardigde trots was. Wij zijn van het ideaal van de veelzijdigheid wel angstig ver verwijderd geraakt. B.

sionele groeperingen, ondanks mandementen en kerkelijke acties, blijkt het proces der ontkerkelijking in ons land niet te stuiten. Tot deze conclusie is nu ook het r.k.-weekblad „De Nieuwe Eeuw” gekomen. Hierin schreef H. Kemna:

„Ondanks de beschuttende werking van de honderden schotten en schotjes, waarin het vaderlandse katholieke leven zo knusjes is ingedeeld; ondanks de machtige katholieke organisaties en haar inspanningen voor de opbouw ener christelijke maatschappij, ondanks onze staatkundige eenheid, waardoor onmisbare voorwaarden voor een gezond katholiek leven zijn geschapen, hebben wij in de grote steden het voorbeeld van een ontstellende ontkerstening.

Mgr Huibers' Richtlijnen voor de Geestelijke Ontwikkelingsgebieden stellen zelfs het percentage van de onkerkelijkheid onder de Amsterdamse arbeiders op ongeveer 60. En een ieder weet, dat in verscheidene parochies der drie grote steden het aantal non-paschanten (katholieken, die „hun Pasen niet meer houden” en dus zelfs in de Paastijd niet meer communiceren, Red.) tussen de 40 en 60 % ligt.

Hieruit blijkt dus, dat ondanks het isolement der katholieken, ondanks de beschutting van eigen verenigingen en organisaties, de afval en ontkerstening voortschrijden. De waarde van het isolement blijkt dus maar betrekkelijk.....”

In de Verenigde Staten streeft men er naar de „apartheid”, d.w.z. de scheiding van negers en blanken, geheel op te heffen, ook op de universiteiten. De Zuid-Afrikaanse regering koerst liever in tegengestelde richting. Ondanks protesten wil de regering daar volledige apartheid op de universiteiten — zowel in de collegezalen als in de studententehuizen — doorvoeren. Helaas moet geconstateerd worden, dat ook de Hervormde kerk in Zuid-Afrika besmet is met deze apartheidsziekte. De laatste twee Zondagen, aldus meldt de „Manchester Guardian”, is een groepje Afrikaanse kleurlingen rustig de Hervormde Kerk te Broken Hill binnengekomen en heeft temidden van de gemeente plaats genomen. De kleurlingen hebben geen woord gezegd, doch bleven in de kerk totdat hun verzocht werd het kerkgebouw te verlaten.

Het waren allen leden van het Afrikaanse Nationale Congres en zij wilden het bewijs leveren, dat er wel degelijk een rassengrens in de kerken bestaat. Met opzet hebben zij de Hervormde Kerk uitgekozen omdat deze nauw met Zuid-Afrika verbonden is. De ouderlingen van de Kerk hebben een beroep gedaan op de politie om de kleurlingen te weerhouden

in de kerk komen.

Gelukkig delen niet alle kerken het standpunt van hun Zuid-Afrikaanse geloofsgenoten. Dit blijkt wel uit het volgende berichtje uit de NRC (5-11):

„De aartsbisschop van York (van de kerk van Engeland), dr Crill Garbett, heeft op een congres te York op felle wijze de rassenspolitiek van de Zuid-Afrikaanse regering veroordeeld als onchristelijk, tyranniek en gevaarlijk.

Dr. Garbet zeide, dat het voorstel om niet minder dan 60 duizend Afrikaners van de Westelijke districten rondom Johannesburg te verplaatsen naar een gebied ruim 12 mijl van deze stad, een daad was van grove willekeur, die geheel overeenkomt met de handelingen van de nazi's of van een communistische staat.

Wij mogen niet langer zwijgen, zo ging dr. Garbett voort, en wij moeten onze stem verheffen tot protest, even krachtig en onverbiddelijk als we dat gedaan hebben tegen Hitlers mishandeling van de minderheden in Duitsland.

Dr. Bruins Slot heeft op een vergadering van de Kamerkiekring Dordrecht van de A.R.-partij zijn mening verdedigd, dat het mandement niet in strijd is met de democratie. Hij deelde niet de bezwaren van zijn partijgenoot prof. Schippers tegen het mandement, maar gaf wel toe, dat hier sprake is van gewetensdwang. Volgens „Trouw” (1-11) merkte dr Bruins Slot op: „Er ligt in het R.-Katholicisme nog een brok Christendom, dat als het verloren ging, ons volkomen van de kaart zou doen gaan en ons onder de druk van het humanisme zou brengen. We worden bedreigd door het gevaar van de vrijzinnigheid”. Tot zover Dr Bruins Slot. Wij menen, dat angst voor het humanisme ook hier wel een erg slechte raadgever is geweest.

Ondanks allerlei verklaringen van r.-k.-zijde over de „vrij-

Door een betreurenswaardige fout in de samenstelling van „Mens en wereld” van 27 November, zijn de pagina's 5 en 8 verwisseld. Hiervoor biedt de redactie aan auteurs en lezers excuses aan, eveneens voor het feit dat het nummer in plaats van Zaterdag 27 November Maandag 29 November is verschenen.

heid” van de protestanten in Spanje, schijnt de positie van de protestantse staatsburgers in het land van Franco toch allerm minst benijdenswaardig te zijn. „Trouw” (30-10) deelt hierover het volgende mede:

„De protestanten zijn in grote moeite gekomen bij hun huwelijksluiting voor de wet. Tot voor enkele jaren konden niet-katholieken hun huwelijk door de rechter laten sluiten, die afging op een verklaring van de huwenden, dat zij niet of niet meer tot de rooms-katholieke kerk behoorden. Hierin is echter sinds kort verandering gekomen. De R.K. Kerk beschouwt nl. alle personen, die eens in haar midden gedoopt werden, als „katholiek”; ook wanneer deze later geheel met alle kerk gebroken hebben of tot een evangelische kerk zijn overgegaan.

De burgerlijke rechters gaan deze zienswijze van de R.K. geestelijkheid overnemen en vragen thans een verklaring onder ede van de huwenden, dat ze nooit in de R.K. werden gedoopt. In een nieuwe huwelijkswetgeving wil men dit thans ook verplichtend stellen.

Veel evangelische christenen, die dit eerst op latere leeftijd geworden zijn, zijn hierdoor in grote nood gekomen. Zij kunnen geen bij staatswet erkend, wettelijk huwelijk sluiten. Met al de gevolgen van dien, ook voor hun kinderen, die vanwege deze R.K. opvatting als onwettig worden beschouwd, ook bij erfenis”.

KLEUTERKLAS

De kleuterklas gaat in het herfstweer wandelen,
De blaren rillen aan den schralen boom.
En die het ziet, hij weet niet hoe te handelen,
van vroeger dromen of een toekomstdroom.

De kinderen — hij hoort hen zo schril zingen,
zo blij hartbrekend dat hij 't hart vasthoudt
bij de gedachte aan de veranderingen.
De blaren zijn zo bevend en zo oud.

De kinderen gaan de wereld tegemoet
en oude blaren dwarrelen voor hun voet.
Zij dringen, lachend schoppen zij ertegen.

Slepend wordt eenmaal ook de lichtste voet.
Op alle welkom volgt de afscheidsgroet
en in den herfstmist schemeren de wegen.

ANTHONIE DONKER (geb. 1902)

Christusverkondiging aan buitenkerkelijken

HET kan soms van belang, belangwekkend of leerzaam zijn te weten, hoe andersdenkenden ons zien. We mogen aannemen, dat de visie van ds. S. H. Spanjaard, Nederlands Hervormd predikant voor de buitenkerkelijken in Groningen — de schrijver van het boek „De Christusverkondiging aan de buitenkerkelijke mens”, uitgave Wolters. Groningen — wel ongeveer de kijk zal weer-geven van de z.g. midden-orthodoxie, die tegenwoordig in de N.H.-kerk de toon aangeeft, op de gevarieerde groep die wij bestempelen met de naam van onkerkelijken, niet-kerkelijken of buiten-kerkelijken.

Er wordt in de laatste jaren ruime aandacht besteed aan het werken onder de buitenkerkelijken om deze terug te winnen voor de kerk. Dit werk wordt ook systematisch aangepakt en het onderhavige boek, een theologisch proefschrift, geeft ons een indruk van de wijze van benadering door de kerk van de buitenkerkelijken. De schrijver heeft eerst zijn theologisch standpunt uiteengezet, daarna geeft hij een overzicht van de praktijk van de Christus-verkondiging, waarbij ook de typen van buitenkerkelijken ter sprake komen, waarvoor de humanist uiteraard belangstelling heeft, want ten eerste behoort hij hier ook bij en in de tweede plaats vormen zij tevens het potentieel, waaruit de bewuste humanisten te voorschijn kunnen komen.

Het onderscheid tussen de kerkelijke verkondiger van zijn boodschap en de humanist is wel deze, dat de eerste expresselijk werkt onder de buitenkerkelijken om ze tot de kerk terug te brengen. Dit apostolaat, in profane taal overgezet: deze propaganda, kennen de humanisten niet zo. Voor hen zijn de buitenkerkelijken, wanneer niet louter onverschilligheid en warsheid van enig gericht geestelijk leven ze voor enige bezieling onvatbaar maakt, maar als ze zich welbewust van de kerk hebben losgemaakt, humanisten in beginsel. Het streven om buitenkerkelijken naar een humanistische organisatie toe te brengen, kan bij humanisten niet dezelfde drijfveren vertonen als bij de kerkelijke werkers onder de buitenkerkelijken. Om de eenvoudige reden, dat de humanist niet anders kan doen dan de buitenkerkelijken vragen zich rekenschap te geven van zijn mens-zijn, terwijl de kerkelijke werker een bepaalde boodschap wil verkondigen, die voor de te benaderen persoon iets is, dat hij als iets anders, iets vreemds ervaren moet.

Het bewuste herkerstenen is iets geheel anders dan de reeds aan de kerk ontvallen „ongelovige” bewust te maken, dat er in zijn ongeloof niet slechts negatieve factoren een rol spelen, maar dat alleen van de kant van de kerk gezien deze negatief genoemd mogen worden, doch dat zij van de kant van het humanisme gezien elementen zijn in een proces van geestelijk zelfstandig en mondig worden.

Het is opvallend, dat in de theologie van de huidige kerkelijke werkers alles wat zweemt naar vrijzinnigheid is uitgebannen. De schrijver van dit boek begint met zijn theologisch standpunt te bepalen door eerst schoon schip te maken met het modernisme in Nederland, waarna enkele in zijn ogen af te wijzen theologen worden behandeld. Hij zegt het trouwens zelf, waar hij Albert Schweitzer noemt, „dat het moderne apostolaat een goed-orthodoxe signatuur heeft.” Zo worden behalve Schweitzer nog twee theologen verworpen: Neuenschwander en Bultman, omdat zij als de andere genoemden een reductie (een verkorting) toepassen op het Evangelie.

DE onverkorte orthodoxe Evangelieverkondiging is het dus, waaraan heel de historisch-critische arbeid van de theologen der vorige en van deze eeuw schijnt voorbij te zijn gegaan, die tegenwoordig de buitenkerkelijken weer naar de kerk terug zal moeten voeren. Het is een heel eigenaardige ontwikkeling in de protestantse theologie, dat wat enige generaties terug modern heette, thans verouderd genoemd wordt en dat de ortho-

doxie thans modern is. Inderdaad is het ook wel modern in de wijze, waarop de buitenkerkelijken benaderd worden en waarover dit boek uitvoerig inlicht. Door publicaties, door allerlei soorten van bijeenkomsten, langs wat hier genoemd wordt: omwegen, te weten: film, toneel, muziek en literatuur. Modern dus naar de vorm van verkondiging of beïnvloeding, stellig niet modern naar de inhoud van de verkondiging, waarvoor de schrijver hardnekkig, ofschoon hij geen echte theologische terminologie wil gebruiken, het Nieuwtestamentisch-griekse woord „kerugma” gebruikt.

Dit kerugma moet dus aan de buitenkerkelijken gebracht worden en aangezien deze geen homogene massa vormen, worden door de schrijver een aantal typen van buitenkerkelijken onderscheiden, waarvoor wij uiteraard belangstelling hebben, want

het zijn ook de buitenkerkelijken die de humanisten interesseren. Van die typen wordt dan, om te beginnen de „voorgroondsmens” besproken. Hieronder verstaat de schrijver die mens die geen achtergrond bezit in het leven, die zich dus tevreden stelt met wat zich door den dag aan hem voordoet, zonder dat hij behoefte gevoelt zich af te vragen, wat daarachter zou kunnen zitten. Dan volgt de atheïst, diegene die, naar de omschrijving van de auteur het middelpunt is van een heelal, dat geen achtergrond meer heeft, die dus ook een soort voorgroondsmens is. Op deze heeft de slagzin van Marx, dat godsdienst opium voor het volk is, veel invloed gehad. Ds. Buskes heeft de schrijver reeds op de vingers getikt over deze slagzin die zo niet bij Marx te vinden is en die iets geheel anders wil zeggen dan de schrijver er mee wil zeggen. Volgens schrijver werkt deze atheïst met enkele slagzinnen en exclamaties. Vervolgens komt de zoeker aan de beurt die bezeten is door de achtergrond van leven en wereld, maar daarin de kluts kwijt is geraakt. Dan komt nog de opstandige, die een klachtenboek tegen de kerk opstelt en tenslotte de religieuze, wiens belijden van zijn religie dikwijls vaag en verward is.

Dr Noordenbos: „Geén verheldering of verdieping van inzicht”

In een hoofdstuk, dat „benadering” heet, komt de schrijver op het door de moderne psychologie beïnvloede theïsme, waarvoor hij Vestdijk aanhaalt. Hij schrijft daar over een „nihilistische verlustiging in de vernietiging van de christelijke achtergrondswereld door een denker (Vestdijk), die elk orgaan mist voor het verstaan van het gans eigene van heilsfeitelijk historisch gebeuren, dat geloof vraagt”. In zo een zinnetje ligt nu de gehele afstand besloten tussen het humanistische niet-aanvaarden van zulk een feit en de orthodoxie. Want als wij dit zinnetje overzetten in een voor ons begrijpelijke taal, dan wordt er gezegd, dat deze denker geen enkele reden kan vinden, waardoor hij zou moeten geloven in een aan alle kanten betwifelbaar feit, dat in zijn onvatbaarheid voor niet-

gelovigen volkomen willekeurig is, maar dat nochtans van een tijd en eeuwigheid, hemel en aarde omvattende betekenis zou zijn. Waarom men zich nihilistisch zou moeten verlustigen, als men uiteenzet, waarom men dit feit onaanvaardbaar vindt en waarom men bepaald een orgaan moet „missen”, als men in geweten zulk een ongefundeerde achtergrondswereld afwijst, wordt ons niet duidelijk.

ALS humanisten hebben wij veel begrip en eerbied voor het door theologen van een vroegere generatie verrichte vrije onderzoek op een terrein, dat eeuwenlang beschermd gebied was en dat thans blijkbaar weer alleen toegankelijk mag worden verklaard door van een permit, hun verstrekt op grond van het bezit van een bepaald orgaan, voorziene gasten. (Zie verder pag. 4)

Rassenschande in de Zuid-Afrikaanse Unie

ALAN PATON, de schrijver van „Tranen over Johannesburg”, die als christelijk bestrijder van de apartheid ook op de Assemblee van de Wereldraad der Kerken in Evanston is opgetreden, heeft in „De IJzeren wet” (Uitg.: Elsevier, Amsterdam) de verhouding der blanken en niet-blanken in seksueel opzicht aan de orde gesteld.

Zoals er onder Hitler een „rassenschande” bestond, die strafbaar gesteld was, zo bestaat er in de Zuid-Afrikaanse Unie een onzedelijkheidswet van 1927, die door de Nationalisten in 1950 verscherpt is. „Elke blanke manspersoon wat met 'n naturelle vrou ontug pleeg is schuldig aan 'n misdryf en by veroordeling strafbaar met gevangenisstraf van hoogstens vyf jaar”, zegt art. 1. Niet alleen is een huwelijk tussen personen van verschillende huidskleur verboden, maar tevens de seksuele omgang tussen blanken en niet-blanken.

Wat het huwelijk betreft, vermeldt de N.R.C. van 29 Sept. onder het hoofd: „Gemengd huwelijk moet worden ontbonden”, dat de rechter van het Hooggerechts-hof in Kaapstad Beyerls bepaald heeft, dat een niet blanke vrouw van haar blanke levensgezel dient te worden gescheiden. Een blanke schaapherder Dirk Bothma, de eigenaar van een kleine farm in de Kaap-provincie, ontmoette de niet blanke Marie Nel vier jaar geleden. Zij leef-

den gelukkig met elkaar totdat zij werden opgepakt. Het paar heeft twee kinderen, waaraan het zich zeer gehecht voelt.

Maar „De IJzeren Wet” behandelt de „ontug” van „een blanke manspersoon met 'n naturelle vrou” en de afgrijselijke gevolgen, die deze heeft in een maatschap-pij die deze ijzeren onzedelijkheidswet sanctionneert (aanvaardt). En op een dergelijke wijze, dat de hoofdpersoon van het boek kan zeggen: „Het is iets dat nooit vergeven, nooit vergeten wordt. De recht-bank kan je één of twee jaar geven. Maar daarbuiten is het levenslang”. Deze wet is dus geworteld in de zeden en gewoonten, de vooroordelen, van waarschijnlijk het over-grote deel der blanke bevolking. En Alan Paton demonstreert in zijn boek de wreed-heid van deze moraal en deze wet en stelt daartegenover zijn Christendom, dat de mensen kan „brengen tot de heilige plicht der vergeving, zodat het lichaam des He-ren niet opnieuw zou zijn gewond, en de barmhartigheid zou zijn toegenomen door onze overtredingen”. Alleen terloops tast hij de rassenvooroordelen zelve hier aan, wellicht omdat hij de kracht der blanke sentimenten op dit terrein maar al te goed kent.

Op droevige wijze worden deze aan het licht gebracht door enkele feiten, die de New Statesman kort geleden heeft gepu-bliceerd (geciteerd in de Groene van 25 Sept.): Te Groblersdal werden een negerin en een blanke in staat van beschuldiging gesteld op grond van de bovengenoemde Immoraliteitswet. De Afrikaanse vrouw kreeg vier maanden! Zes weken later stond de man terecht. Hij werd vrijgesproken, omdat de man zei, dat hij zich aan ver-krachting had schuldig gemaakt en deze valt niet onder de Onzedelijkheidswet.....

Een maand daarna, toen het onrecht open-baar gemaakt was, werd de vrouw vrijge-laten, zes weken voor haar straf afliep.

De „Natal Mercury” van 19 Augustus bracht achter elkaar de volgende twee berichten: Ten eerste dat een kleur-ling ter dood veroordeeld was wegens het verkrachten van een blanke vrouw. Vlak daaronder de bijzonderheden over het proces van een 50-jarige blanke oud-militair, die negen maanden dwangarbeid had ge-kregen wegens het verkrachten van een 11-jarig Indisch meisje, dat dientengevolge een kind ter wereld had gebracht. De rech-ter legde blijkbaar als verzachtende om-standigheid uit, dat de blanke „misschien buiten zijn schuld, niet zo'n gunstige ach-

tergrond had”; en hij voegde daaraan toe, dat Indische kinderen jong plegen te trou-wen. (Dat hiertegen in India, en ook op wettelijk gebied, de strijd is aangebonden, was hem blijkbaar niet bekend.)

De roman van Alan Paton is aangrij-pend, ook voor degenen, die buiten het christendom staan. En verbazingwekkend wanneer men bedenkt, dat ruim de helft van alle (zwarte) Afrikaners en alle kleur-lingen (met uitzondering van de kleine groep der Kaapse Maleiers) christenen zijn. Terwijl de Nationalisten zich de chris-tenen bij uitstek wanen. Vooral in chris-te-lijke kringen zal dit boek goed werk kun-nen doen, terwijl het anderen ook tot profijt kan strekken. Al ware het alleen door de eigen inzichten, opvattingen en bereid-heid tegen onrecht en wreedheid op te tre-den te toetsen aan die van een edel mens als Alan Paton is.

J. B. MEYER.

„Handboek voor de vredesbeweging”

Een nuttig naslagwerk is het „Handboek voor de vredesbeweging”, dat bij Nijgh en Van Ditmar (Den Haag) verscheen. Het geeft uitvoerige documentatie over de invloed van Tolstoi en Gandhi op de Nederlandse vredesgedachte, het christelijke pacifisme, de Doperse weerloosheid, het vredes-getuigenis der Quakers, radikaal-pacifisme op humanistische grondslag, de jeugd en de vredesgedachte, de Nederlandse dienstweig-eringswet en haar toepassing, anti-oorlogslitera-tuur, het revolutionaire anti-militarisme in Nederland. „De Derde Weg”, principiële vredespolitiek en nog meer soortgelijke onder-werpen. De medewerkers zijn allen zeer goede bekenden in de vredesbeweging: W. J. Simons, dr J. de Graaf, ds. H. Bremer, E. M. Buter Sr, dr W. Jong, ds J. B. Th. Hugenholtz, D. van Bentveld, N. J. Verkruijsen Azn, mr J. H. van Wijk, Alb. de Jong, ds Kr. Strijd en dr J. Suys. Het boek geeft geen oordelen over de verschillende organisaties, hetzij deze van kerkelijke of niet-kerkelijke signatuur zijn, doch laat ze zelf aan het woord. De prijs van dit handboek is f 12.50.

„Dr Kinsey en de vrouw”

De Zwitserse sexuooloog C. van Boelen heeft de rapporten van zijn Amerikaanse col-lega dr Alfred C. Kinsey — „Sexual behavior in the human male” en „Sexual behavior in the human female” (Het seksuele leven van de man en..... van de vrouw), vermaard gewor-den onder hun beknopte titels „De Kinsey-rap-porten” — in een handzaam boek samengevat en, van zijn critiek en die van andere voorzien, doen uitgeven onder de Nederlandse titel „Dr Kinsey en de vrouw”. Ontdaan van alle sensatie, die van velerlei zijden er om is verweven, zijn de Kinsey-rapporten uiteindelijk medisch-statistische handboeken, waarin voor de werkelijk belangstellende veel wetenswaar-digs te lezen is. Van Boelen heeft die rapporten zo begrepen en verwerkt. De uitgeverij „Nieu-we Wieken” (Amstelveen) gaf zijn boek goed verzorgd uit; het kost f 7,— ingenaaid, f 8.90 gebonden.

(Vervolg van pag. 3)

Zoiets zal de afstand tussen humanist en gelovige bepaald vergroten. De kenschet-sing van de verschillende typen van bui-tenkerkelijken is zo, dat wij er ons meer als caricatuur dan als reële mensen in her-kennen. Feitelijk ook wordt de gehele psychologische en sociologische problematiek buiten beschouwing gelaten.

Als specimen van wetenschappelijk on-derzoek, dat een proefschrift toch wil zijn, is dit geschrift van weinig waarde. Met de gegevens die de schrijver heeft verzameld in zijn werk onder de buitenkerkelijken, had hij enkele gevallen nauwkeurig kun-nen beschrijven en analyseren. Dan had-den wij een stukje vruchtbaar onderzoek kunnen verwachten, zowel voor gelovige als voor ongelovige van belang. Het bui-tenwetenschappelijk standpunt van de schrijver, getuige o.a. zijn kenschetsing van Vestedijks standpunt, mag dan hier en daar voor een andere werker op dit terrein enkele praktische aanwijzingen geven, het brengt geen verheldering of verdieping van inzicht.

O. N.

ROGER BALDWIN over: Vooruitzichten voor de universele rechten van de mens (1)

Gedurende de acht jaren dat de Verenigde Naties hebben gewoogd aan het probleem, een algemene maatstaf te scheppen voor de rechten van de mens, heb ik alle zittingen van haar Commissie voor de rechten van de mens bijgewoond als vertegenwoordiger van een adviserend bureau, nl. de Internationale Bond voor de Rechten van de Mens. Deze bond is samengesteld uit twintig nationale bureaux, die zich uitsluitend wijden aan het beginsel de door de Westerse democratieën ontwikkelde burgerlijke en politieke vrijheden te versterken.

Zoals alle pogingen van de V.N. gedurende deze jaren, is ook de poging om een basis te scheppen voor een nieuw volkenrecht tegengewerkt door de koude en hete oorlogen en door de bewapeningswedloop tussen Oost en West. Toch wordt onder de spanningen aan de oppervlakte de poging voortgezet met een volharding en een geloof, die gelogenstraft worden door verdeeldheid en vrees. De V.N. hebben reeds met bijna algemene stemmen een Algemene Verklaring van de Rechten van de Mens aangenomen, die, ofschoon ze niet in wetten gedwongen kan worden, in toenemende mate de geldende maatstaven in vele landen beïnvloedt. De Verklaring omvat beginselen, van het Westerse democratische stelsel, gebaseerd op individuele vrijheden, die zelfs de feudale oligarchieën en de dictaturen hebben aanvaard als wenselijk, tenminste als een doelstelling.

De poging om verder te gaan en wetten op te stellen, een bureau in de V.N. te stichten, dat toezicht kan uitoefenen, is gebotst tegen een groot struikelblok, nl. de nationale souvereiniteit. Niet één van de grote machten wil tot dusver ook maar de gedachte tolereren dat de V.N. zich bemoeien met binnenlandse aangelegenheden. De Sowjet-Unie wil haar steun geven aan elk stelsel van rechten, zolang ieder land deze zelf mag interpreteren en ten uitvoer brengen. De V.S. hebben — onder druk van het neo-isolationisme, dat tot uiting komt in het amendement-Bricher, aanhangig in de Senaat — bijna hetzelfde gezichtspunt, dat elk verdrag, dat hun bin-

nenlandse wetgeving aantast, in de weg staat (als tenminste Congres en Senaat het amendement aannemen). Tot nu toe hebben zij geweigerd in te stemmen met de 43 andere landen, die het verdrag betreffende het buiten de wet stellen van rasenmoord hebben geratificeerd, niet alleen omdat het handelt over dergelijke moorden, die vermoedelijk alleen in de V.S. voorkomen, maar omdat het 't Internationale Hof van Justitie het recht geeft aanklachten te horen tegen hen, door andere landen, die tekenen.

De Amerikaanse leiders, die zo in de bres stonden voor de rechten van de mens gedurende de jaren, dat mevr. Roosevelt de Commissie voor de Rechten van de Mens voorzat, hebben zich teruggetrokken op een punt, waar hun houding nauwelijks te onderscheiden is van die van de U.S.S.R. De kleine landen gaan nu de Arabische, Aziatische en Zuid-Amerikaanse voor die, ofschoon ze de rechten, welke ze in beginsel aanhangen, slechts gebrekkig in praktijk brengen, tenminste bereid zijn international toezicht in het leven te roepen en op deze manier te streven naar verwezenlijking van het doel dat ze zich in hun eigen land voor ogen hebben gesteld.

Er zijn er, die de hele poging om algemeen geldende maatstaven in het leven te roepen in een wereld, die verdeeld is door communistische dictaturen, welke een derde van de mensheid beheersen, door reactionaire en imperialistische regeringen, die ook een derde in hun macht hebben, en door de verschillende democratieën die het overblijvende derde deel regeren, als een utopie zien. Er zijn er ook, die — terwijl ze de verschillen in de politieke stelsels zo klein mogelijk maken — met geloof en vertrouwen in het uiteindelijke zegevieren van de democratische vrijheden, doorzetten met de Algemene Verklaring, en toch elke internationale rechtspraak, die een land zou dwingen rekenschap aan een V.N.-commissie te geven van de wijze waarop het rechtspraak uitoefent, als voorbarig beschouwen. Tot hen behoren de V.S. De V.S. zijn, althans voor het ogenblik, teruggekomen op hun aanvankelijke bereidheid dit probleem wettelijk aan te pakken door

verdragen, hetgeen op zichzelf, dat ligt voor de hand, gewenst is, en dat terwijl ze helpen bureaux te stichten in de V.N. welke tot doel hebben de mensenrechten te bevorderen in de andere Staten, die ook lid zijn.

Elke staat kan van deze bureaux gebruik maken, indien hij dit wenst. Technische hulp bij het opstellen van wetten, bij het beheer, bij het toezicht op en het opleiden van ambtenaren, bij het uitwisselen van inlichtingen over velerlei werkmethode, al deze welbekende zaken zouden zeer duidelijk spreken tot vele landen als vrijwillige middelen om te komen tot het doel, dat de meesten van hen in principe beogen.

De internationale particuliere bureaux van godsdienstige broedersschappen, van vakverenigingen en vrouwen — de aanhangers van het programma voor de rechten van de mens, die de meeste belangstelling toonden — zijn voorstanders zowel van het verlenen van rechtskundige bijstand als van het bewijzen van diensten, maar dit laatste mag huns inziens nooit in de plaats komen van bindende overeenkomsten. Uiteindelijk blijken ze wettelijk uitvoerbare verdragen te verlangen met het Internationale Hof van Justitie als hoogste arbiter en met eventuele interventie van verschillende leden van de V.N. door middel van aanklachten, inlichtingen en publiciteit, om schending van eenmaal aanvaarde rechten tot het uiterste te beperken.

Maar zulk een begeerlijk systeem schijnt nog ver verwijderd te zijn. De meerderheid van de Commissie voor de Rechten van de Mens (iets meer dan de helft stemde vóór) houdt zich aan het oude principe van de internationale wetgeving: dat alleen staten, die partij zijn in een verdrag, mogen handelen als eisers tegen een andere staat, die er inbreuk op maakt. Het is evenwel duidelijk, dat de rechten van de mens alleen beschermd kunnen worden door klachten van hen, wier rechten worden geschonden. Hoewel alle rechten, vermeld in de verdragen, die nu worden opgesteld door de V.N., aan individuen bescherming waarborgen, hebben individuen geen enkele toegang tot de bureaux van de V.N. De nationale souvereiniteit regeert nog oppermachtig. Een politieke beslissing is vereist om een staat te vinden, die opkomt voor de rechten van een of andere misbruikte minderheid in een andere staat, zoals geschiedde door India met betrekking tot de Indiase minderheid in Zuid-Afrika, of door de Arabische Staten met betrekking tot hun landslieden in Noord-Afrika onder Franse heerschappij. Schending van de rechten van de mens kan over het algemeen niet met succes worden tegengegaan als ze berust op zulke politieke grondslagen.

(Tweede deel volgend nummer)

Dr D. H. Prins: Gedachten over de menselijke vrijheid (slot)

Daarmee is nog niet alles gezegd. De daad, waarin iemand een nieuwe situatie het hoofd biedt — ik zal haar gemakshalve een vrije daad noemen, hoewel zij, zoals ik reeds zei, slechts momenten van vrijheid bevat — brengt risico mee. Men kan het paradoxaal (schijnbaar ongerijmd en tegenstrijdig) zeggen, wie zo handelt weet nooit wat hij doet. De uitkomst van zijn doen is niet te voorzien. Toch is zo'n daad geen gokje, dat men waagt in de hoop, dat het goed zal aflopen en met de bijgedachte, dat het net zo goed verkeerd uitpakken kan. Dat ware onverantwoordelijk, terwijl juist wie in vrijheid doet wat hij meent te moeten doen, bereid is, de verantwoording voor zijn daad ten volle te dragen ondanks de onzekerheid betreffende de afloop, ondanks het eraan verbonden risico. Die risico neemt hij.

De vreugde, die de scheppende daad geeft, is dan ook onafhankelijk van de uitkomst, zij ligt in het scheppen zelf, in het in vrijheid creatief werkzaam zijn.

Er rijze hier geen misverstand. Het woord scheppen beperkt men niet tot het gebied van de kunst en de wetenschap. Er

zijn nieuwe situaties in het leven van ieder mens, niet alleen in dat van de kunstenaar of van de geleerde. In onze arbeid, in het verkeer met onze medemensen, in wat wij doen of laten om de rechte weg door ons leven te vinden doen zich telkens situaties voor, die ons voor nieuwe vragen, voor nieuwe mogelijkheden stellen. Wij kunnen dan verstek laten gaan, maar wij kunnen ook de onzekerheden van de scheppende daad verkiezen boven de pseudo-veiligheid van een routinebestaan.

Ten slotte nog een andere kant van de menselijke vrijheid, op welke Fromm in zijn „The Fear for Freedom” („De vrees voor de vrijheid”) de aandacht vestigt, Fromm, die in datzelfde boek het geloof in de onwrikbare wetten, die het leven van de mens geheel bepalen zouden, terecht een van de hedendaagse vijanden van de vrijheid noemt. In de beschouwingen, die zijn boek afsluiten, schrijft hij over vrijheid en spontaneïteit en dit laatste betekent voor hem „de oorspronkelijke en vrijwillige-activiteit van de gehele persoonlijkheid”. Hij legt er vooral de nadruk op, dat de voorwaarde voor deze spontaneïteit

„de aanvaarding der gehele persoonlijkheid” is, „de overwinning op de breuk tussen rede en natuur”, „want alleen dan” zo gaat hij verder, „wanneer de mens geen essentiële delen van zijn persoonlijkheid verdringt en voor zichzelf doorzichtig is geworden; terwijl de verschillende gebieden van het leven een fundamentele integratie (een harmonische samenhang) bereikt hebben, is spontaan handelen mogelijk”. Hier is op een andere wijze gezegd dat in de vrije daad de mens het meest wezenlijke in zichzelf tot uitdrukking brengt.

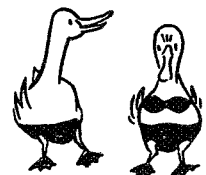
De voorstellingen en beelden, welke deze beschrijving oproept, moeten meebeleefd worden. Wat zij inhouden kan eerst daarna met vrucht worden overdacht. Aan de onbevangen beleving, vrij van vooropgezette theorieën, komt het ja of neen toe, dat de menselijke vrijheid erkent of ... verwerpt. Aan de beleving, niet aan de overdenking. De overdenking behoort het beleefde in zijn waarde te laten en kan slechts de vraag stellen en trachten te beantwoorden: „Wat kan ik met de inhoud van de beleving in een redelijk verantwoorde levens- en wereldbeschouwing aanvangen?”

Het bovenstaande is geschreven om op de noodzaak van het stellen van deze vraag te wijzen en, voorzover het mogelijk is, een antwoord voor te bereiden.

HET LELIJKE JONGE (H.J.B.-) EENDJE

Dat zijn de lelijke humanistische eendjes;

de eendjes zonder fatsoen die vast niet netjes gemengd kunnen zwemmen

die van die onzedelijke kampen organiseren,

kortom....

„Geloof jij nog in sprookjes” luidt de titel van een geestige propaganda-folder, die de H(umanistische) J(onger) G(emeenschap) tijdens haar grote actie heeft verspreid. Wij kunnen onze lezers het beste van dit stukje humor laten mee-genieten door de ene helft van de folder en de tekst van de rest af te drukken. Die tekst luidt op de eerste pagina: „Eindelijk barstten de eieren, de één na de ander! Daar

wat zeggen anderen al niet van de lelijke jonge eendjes en van hun humanisme:

„Het humanisme ademt een geest, die zich als een dodelijk giftgas door onze maatschappij verspreidt”

„Elke moraal buiten God is een stelsel op lemen voeten”

„Het humanisme kan misschien tijdelijk enig houvast bieden aan eendjes, die niet meer hebben.”

„Het eendje dacht, dat men ook van een andere mening kon zijn, maar daar wilde de kip niet van horen.” (Hans Andersen)

waren ze dan, de mooie jonge eendjes en het ene lelijke. Ja, dat er lelijke eendjes waren, wist Andersen ons reeds te vertellen. Maar dat er nog lelijke eendjes zijn.... (Verder: zie prent).

Op de resterende pagina's staat dan nog: „Toen het weer voorjaar was, ontdekten ook anderen (aldus Andersen) dat 't lelijke jonge eendje zowaar een normale zwaan was. Ach

ja, omdat het jonge zwaantje 'n vreemde eend in de bijt was, dacht iedereen, dat het een lelijk eendje was. Zo denken ook thans velen, dat humanisten een soort 3e rangs-burgers zijn! En nu willen we niet beweren, dat de humanisten de zwanen onder de mensen zijn of dat alle menselijke zwanen humanisten zijn, maar toch... Bezoek eens één van onze bijeenkomsten.”

(‘t zijn toch maar lelijke eendjes)

Maar ook 't beroemde eendje zette z'n snaveltjes op elkaar, trok z'n vleugeltjes eens op, ging eens verderop kijken en ontdekte, dat je de zaak ook van een andere kant kunt bezien.....

DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE SOCIOLOOG

Als men het verslag leest van het tweede Internationale Sociologische Congres, dat van 24—31 Augustus 1953 in Luik werd gehouden¹⁾, dan is afgezien van het wetenswaardige, dat over onderwerpen als sociale stratificatie, groepsconflicten en recente onderzoekingen in verschillende landen werd meegedeeld, toch de discussie over de verantwoordelijkheid van de socioloog in ons tijdsgewricht het meest van algemeen menselijke betekenis.

De sociologie is in volle opbloei, haar beoefenaren groeien in aantal, haar onderzoekingen vermeederen zich snel, het beroep, dat op haar vanuit de samenleving wordt gedaan, is steeds dringender. Het object van de sociologie is de maatschappij. Zij timmert derhalve in de meest letterlijke zin aan de weg. Wat zij zegt, zegt zij over mensen, over anderen, over ons allemaal. Mensen bestuderen het groepsleven van mensen. Is het dan wonder, dat bezinning op de verantwoordelijkheid van de socioloog op dit internationale congres aan de orde werd gesteld?

Voor Nederland is deze vraag wel bijzonder actueel. We kunnen buiten beschouwing laten, hoe het komt, dat de sociologie in luttele jaren hier te lande zozeer de aandacht heeft gekregen. Feit is evenwel, dat steeds meer de overtuiging veld wint, dat geen enkel ingrijpen in de samenleving, of het nu ruimtelijke planning, kolonisatie, arbeidswetgeving, wijziging van gemeentegrenzen, verandering van radioprogramma's betreft, goed gefundeerd is zolang niet een wetenschappelijk sociologisch rapport inzicht in de verhoudingen heeft gebracht. Men vraagt, men roept om sociologische rapporten. Mensen, die enige jaren geleden nog nimmer van sociologie hadden gehoord en die men nu ook maar liever niet om een enigszins nauwkeurige definitie van deze wetenschap moet vragen, betogen nu met nadruk, dat eerst een sociologische studie moet worden verricht. Men verwacht veel van de sociologie. Zij schijnt weleens alleen-zaligmakend te zijn.

Men meent ook, dat zij argumenten, wapenen, kan verschaffen voor standpunten. Men wil haar graag in het gelid dwingen van een actie ter bereiking van doeleinden en wendt zich dan tot de socioloog met het verzoek om een — let wel — wetenschappelijk rapport, dat de juistheid van een standpunt moet aantonen.

„Kan,” zo heeft onlangs een vooraanstaand Amerikaans socioloog gevraagd, „de sociologie twee heren dienen? Twee heren: de waarheid en de samenleving, die zich tot hem wendt?” Ziedaar de kardinale vraag, die de congressisten te Luik bezig hield.

Op zulk een vraag geeft elke socioloog zijn antwoord in overeenstemming met zijn temperament en zijn wijsheid. Hij moet zich wijden aan werkelijk actuele vraagstukken, waarmee de samenleving worstelt, zo werd er te Luik met klem betoogd. Hij moet dus het beroep op hem gedaan door de samenleving niet uit de weg gaan. Maar als hij zich durft werpen in het (strijd-)gewoel van de samenleving, wordt daaraan toegevoegd, is de eerste eis, die gesteld moet worden, die van het: „Ken U zelve!”

Er is natuurlijk niet gepleit voor de houding van de advocaat, die tot taak heeft al datgene op te sporen wat voor het standpunt van een opdrachtgever kan gelden. Het aanvaarden van een maatschappelijke verantwoordelijkheid, het ja-zeggen op het beroep, dat de maatschappij op de sociologie doet, betekent niet, dat de plicht wordt verzaakt van het in volledige objectiviteit zoeken naar de waarheid. Ook de constatering, dat deze objectiviteit onbereikbaar is, omdat de beoefenaar van de sociale wetenschap nu eenmaal, juist omdat hij van de samenleving zelf deel uitmaakt, in de wijze waarop hij de samen-

leving benadert sociaal „bepaald” is, doet aan de plicht tot het streven naar objectiviteit niet af.

De eerste taak van de socioloog is het objectief in het licht stellen van sociale verhoudingen. Hij verschaft doorzicht, hij étaleert, hij maakt het gecompliceerde begrijpelijk. Daardoor maakt hij het mogelijk, dat een keuze van handelen, van beleid, van regeren, op verantwoordelijke wijze kan worden gedaan. Die keuze zelf is niet een daad van wetenschap. Het ingrijpen in de samenleving berust op het afwegen van voor- en nadelen. Dit afwegen hangt af van overtuiging, van levensbeschouwing, van karakter.

De socioloog als mens heeft het recht mee te wegen, mee te kiezen, zo goed als elk ander, en misschien zelfs meer, omdat hij een beter doorzicht in maatschappelijke verschijnselen en veranderingen heeft. En misschien juist daarom kan de samenleving van hem verlangen, dat hij mede zich voor beleid verantwoordelijk stelt. Hij dient evenwel voor zichzelf wetenschap en beleid te onderscheiden, ook al zijn zij in werkelijkheid niet te scheiden.

Prof. dr SJ. GROENMAN

¹⁾ Zie *International Social Science Bulletin*, Vol VI, no. 1, 1954.

Zijn de H-bom-proeven catastrofaal voor aarde en mensheid?

In „Wetenschap en Samenleving” (September) orgaan van het Verbond van Wetenschappelijke Onderzoekers lezen wij een artikel van J. C. G. Nottrot, waarin hij zich afvraagt welke de gevolgen zijn van de atoombomexperimenten en waarschuwt voor dit „uiterst gevaarlijke spel”. De schrijver zegt o.m.:

„Neemt een wetenschappelijke onderzoeker slechts persoonlijk een risico op zich, dan kunnen wij hem daarvoor als held eren. Zulke helden waren er vele, men denke slechts aan de eerste onderzoekers der röntgenstralen. Maar anderen dat risico te doen dragen is ontoelaatbaar. En hier gaat het om een risico, dat voor de ganse mensheid, of voor een groot deel daarvan, fataal kan zijn. Mijns inziens heeft de Wetenschap nog geenszins de wereld de overtuiging weten te geven, dat bij het spel met de H-bom het voortbestaan van de Mensheid niet eveneens op het spel staat. Hartstocht naar kennis, angst voor de tegenstander en wedijver om het formidabelst mogelijke wapen te smeden, zouden kunnen leiden tot het nemen van proeven, die voor de toekomst der mensheid onverantwoord zijn. Men mag met deze proeven niet doorgaan, als niet de meest vooraanstaande atoom-

geleerden, astronomen, physiologen, meteorologen en geologen ze unaniem als „van onschuldige aard” hebben verklaard met het oog op het bewoonbaar blijven van onze Aarde”.

De bioloog prof. M. J. Sirks tekent hierbij aan: „We weten met zekerheid, dat allerlei stralingen een diepgaande en degeneratieve invloed op de erfelijke aanleg van organismen uitoefenen en we kunnen en moeten verwachten, dat deze atoomproeven in deze richting uiterst schadelijk en vernietigend zullen kunnen werken.”

MENS EN WERELD

Verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr H. Bonger. Redactie-secretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie: Bleyenburgerstraat 1, Utrecht. Telefoon: 10163. Postgiro: 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,— p. regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,— p. jaar, voor niet-leden f 5,—. Buitenland f 6,—. Losse nummers: f 0.20.

„Ik denk er zo over“

In M. en W. van 13 Nov. schrijft mevr. Meltzer-Sluiser, dat zij meent een absolute uitspraak te kunnen doen over de kosmos. Onder kosmos verstaat zij: „Het zijnde in ruimste zin“. Dus, niet alleen datgene, wat wij (min of meer) kennen, maar ook dat, wat wij niet kennen. Een uitspraak over de kosmos (en nog wel een absolute!) omvat dus ook een uitspraak over ons *volmaakt* onbekende zaken. Ik kan moeilijk geloven, dat mevr. M. S. in ernst zou menen, dat zij over volstrekt onbekende zaken een zinvolle uitspraak zou kunnen doen.

Ir. M. W. POLAK.

(Discussie gesloten. Redactie).

PRINSESSEN-KALENDER

„Pro Juventute“ biedt weer haar jaarlijks verschijnende „Prinsessen-kalender“ aan, waarvoor koningin Juliana en prins Bernhard dertien exclusieve foto's van hun vier dochters hebben afgestaan. De uitvoering van de kalender is goed, de netto-opbrengst komt het bedreigde kind ten goed, daarom achten wij de prijs — f 2.75 — niet te hoog. Bestellingen: gironummer 51.74.00 (Van Lennepaan 46, Soest-Zuid).

Verschenen:

VERTROUWEN.

Gedachten en Getuigenissen
van

Ds. P. Eldering

Deze bundel met de meest waardevolle nagelaten geschriften van de religieuze humanist Ds. Eldering telt 152 blz. en kost f 4.50. Te bestellen door het overmaken van f 4.50 op prk. 405461 t.n.v. Mevrouw F. H. A. Fontein-Eldering te Oss.

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr. W. J. Jong en H. Kuysten. Administratieadres: Chr. Bennekerslaan 22 D, Rotterdam (O.). Abonnementenprijs f 3,— per jaar.

HUMANISTISCHE WEEKKALENDER

1955

Het schild van deze kalender is een prachtige reproductie van de ets „DE MAAIER“ van Jacobus van Looy.

De teksten werden gekozen door
H. G. Cannegieter en prof. dr.
Garrit Stuiveling.

Een prachtig en smaakvol geschenk en een vreugde om zelf te bezitten.

Prijs f 1.75

Bestellingen bij de gemeenschappen of bij het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960.

RECTIFICATIE

In „In en Om“ no. 5 moet in de toelichting tot het ontwerp Beginselverklaring onder „Slotzin“ het woord „evenzeer“ worden geschrapt.

Zoek voor mijn vriendin ing.wed. vrouw, 53 jaar goed voorkomen, alg. ontw. serieuze levenspartner. Br. onder nr. Dec. 2.

DE LIBERTIJN

maandblad voor jongeren
uitgave: humanistische
jongeren gemeenschap

abonn.: f 1.50 per jaar

Redactie-secretariaat: Willaertstr.
12 III, Amsterdam Zuid I.

Betalingen: Giro 13500 t.n.v. Gem.
Girokantoor Amsterdam t.g.v. rek.
L 2888 De Libertijn.

Het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond roept sollicitanten op voor het vervullen van de betrekking van

STENO-TYPISTE

Nederlands, Frans, Duits en Engels, in staat zelfstandig eenvoudige correspondentie in deze talen te voeren en administratieve werkzaamheden te verrichten.

Uitvoerige sollicitaties onder bijvoeging van pasfoto worden ingewacht bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding geeft recht op toepassing van lage crematie-tarieven. Gezinscontributie f 3.— per jaar. De Vereniging bemiddelt voor gezinsverzekering op speciale voorwaarden.

**Alle gewenste inlichtingen: Hoofdkantoor
Riouwstr. 186, Tel. 554797, 'S-GRAVENHAGE.**

N.V. LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJ

AURORA OPGERICHT 1887

AMSTERDAM - HERENGRACHT 62 - TEL. 47006-42878

KAPITAAL- - LIJFRENT- - VOLKSVZERKERINGEN

en . . . het veelgevraagde

AURORA SPAARCERTIFICAAT

(3% RENTE EN EEN GEGARANDEERD SPAARKAPITAAL
OOK NA OVERLIJDEN)

Vraagt vrijblijvend nadere inlichtingen

Besch. j. vrouw, sl. versch. zacht kar. (m. zoon 7 j.) zoekt

LEVENS PARTNER

40—55 j., goede pos., 1 k. geen bezw.
Br. onder nr. Dec. 1.

Wedn. 60 j. zoekt kennism. met geestverwante, liefst arb.milieu. Doel: wederzijdse steun en gezelligheid. Br. ond. nr. Dec. 3 „Mens en Wereld“.

De kerkelijken zorgen voor hun wezen door het instandhouden van weeshuizen etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel „Opvoeding zonder geloofsdogma“

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap bij de Secretaris W. DE HAAS, Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W.